

STANISŁAW HOC

O PENALIZACJI SŁUŻBY W OBCYM WOJSKU

1. UWAGI OGÓLNE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (RP) nakłada na obywatela RP obowiązek obrony Ojczyzny (art. 85 ust. 1), który został uszczegółowiony w ustawie z dnia 21 września 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP. Według art. 4 ust. 1 tej ustawy powszechnemu obowiązkowi obrony podlegają wszyscy obywatele polscy zdolni ze względu na wiek i stan zdrowia do wykonywania tego obowiązku.

Naruszenie obowiązku obrony Ojczyzny jest przestępstwem¹. Do 1 września 1998 r. przestępstwa przeciwko obronności określone były w wymienionej ustawie z 1967 r., natomiast obecnie większość czynów kryminalizowanych przez tę ustawę zostało ujętych w rozdziale XVIII k.k. – „Przestępstwa przeciwko obronności”, który obejmuje osiem przepisów karnych. Przedmiotem zainteresowania będzie przepis art. 141 k.k., który określa relacje między faktem posiadania obywatelstwa a obowiązkiem wojskowym świadczonym na rzecz obronności kraju.

Art. 141 stanowi:

§ 1 Kto, będąc obywatelem polskim, przyjmuje bez zgody właściwego organu obowiązki wojskowe w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Dr hab. STANISŁAW HOC, profesor Uniwersytetu Opolskiego; adres do korespondencji: ul. Bukowskiego 4 m. 8, 03-966 Warszawa.

¹ J. P a l u s, S. M. P r z y j e m s k i, *Przyjęcie przez obywatela polskiego obowiązków wojskowych w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy”, 2001, nr 1, s. 47.

§ 2 Kto przyjmuje obowiązki w zakazanej przez prawo międzynarodowe wojskowej służbie najemnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3 Nie popełnia przestępstwa określonego w §1 obywatel polski będący równocześnie obywatelem innego państwa, jeżeli zamieszkuje na jego terytorium i pełni tam służbę wojskową.

Należy nadmienić, że art. 4 ustawy z 1967 r. stwierdza m.in., że „obywatel polski będący równocześnie obywatelem innego państwa nie podlega powszechnemu obowiązkowi obrony, jeżeli stale zamieszkuje poza granicami RP”.

Według art. 2 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim² „obywatel polski w myśl prawa polskiego nie może być równocześnie uznawany za obywatela innego państwa”. Zdaniem NSA (wyrok z 28 grudnia 1994 r. 1507/94) „art. 2 ustawy z 1962 r. o obywatelstwie polskim [...] nie oznacza zakazu posiadania dwóch obywatelstw, lecz jedynie to, iż obywatel polski w myśl prawa polskiego nie może być równocześnie uznawany za obywatela innego państwa”.

Z powyższego wynika, że dwupaństwowiec z obywatelstwem polskim jest w zakresie praw i obowiązków traktowany jedynie jako obywatel polski.

Podkreśla się³, że problem podwójnego obywatelstwa i wynikających z tego konsekwencji zarówno dla jednostek, jak i organów państwowych został uregulowany w Europejskiej Konwencji Obywatelskiej, przyjętej 7 listopada 1997 r. w Strasburgu przez Radę Europy. W jej preambule stwierdza się m.in.:

Biorąc pod uwagę, iż celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami [...] Zgadając się, że pożądane jest znalezienie odpowiednich rozwiązań co do konsekwencji wielokrotnego obywatelstwa, a w szczególności co do praw i obowiązków obywateli posiadających wielokrotne obywatelstwo. Zważając, że pożądane jest, aby od osób posiadających dwa lub więcej obywatelstw Państw Stron Konwencji wymagano spełnienia obowiązku wojskowego tylko w stosunku do jednej z tych stron [...] uzgodniły, co następuje [...]

W art. 1 Konwencji przyjęto, że „ustanawia zasady i przepisy dotyczące obywatelstwa osób fizycznych oraz przepisy regulujące wykonywanie obowiązków wojskowych w przypadku wielokrotnego obywatelstwa [...]”. W rozdziale VII – „Obowiązki wojskowe w przypadku wielokrotnego obywatelstwa” przyjęto, że osoby posiadające obywatelstwo dwóch lub więcej Państw Stron są zobowiązane do wypełnienia obowiązków wojskowych jedynie wo-

² Dz.U. z 2000 r., Nr 28, poz. 353 ze zm.

³ P a l u s, P r z y j e m s k i, dz. cyt., s. 49-50.

bec jednego z tych państw, co zostanie określone w drodze specjalnych porozumień między Państwami Stronami. Każdy podlega obowiązkowi wojskowemu w stosunku do tego państwa, na którego terytorium stale zamieszkuje. Według art. 21 ust. 3 pkt c Konwencji osoby, które wypełnią swoje obowiązki wojskowe wobec jednego z Państw Stron, uważa się za takie, które spełniły obowiązki wojskowe wobec każdego innego Państwa Strony lub Państw Stron, których są obywatelami. Konwencja (art. 7 ust. 1 pkt c) dopuszcza utratę obywatelstwa w przypadku ochotniczej służby wojskowej w obcych siłach zbrojnych.

Jak się podkreśla⁴, pełnienie przez obywatela polskiego służby w obcym wojsku bez zezwolenia właściwego polskiego organu było karalne już w okresie międzywojennym przez ustawę z 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz.U. Nr 25, poz. 220). Dekret Prezydenta RP z 29 lipca 1942 r. o obywatelstwie osób wstępujących w czasie wojny do służby państw sprzymierzonych i neutralnych pozbawiał obywatelstwa polskiego tych, którzy naruszyli określone w tym dekreście wymogi (Dz.U. Nr 8, poz. 22 – Londyn).

II. PRZEDMIOT OCHRONY

Przedmiotem ochrony przepisu art. 141 k.k. jest obronność państwa, w którego interesie leży niedopuszczenie do podejmowania przez obywateli polskich, bez zgody właściwych organów, obowiązków w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej. Natomiast art. 141 § 2 k.k. służy ochronie międzynarodowego porządku prawnego i pokoju, a także zapobieganiu, aby polscy obywatele wspierali siły i organizacje naruszające normy współżycia międzynarodowego⁵.

III. STRONA PRZEDMIOTOWA

Należy podkreślić, że przestępstwo z art. 141 k.k. ma charakter formalny, jego byt nie jest uzależniony od wystąpienia jakiegokolwiek skutku. Jest ono

⁴ M. F l e m m i n g, J. W o j c i e c h o w s k a, [w:] *Kodeks Karny, Część szczególna. Komentarz*, t. I, red. A. Wąsek, Warszawa 2004, s. 107.

⁵ Tamże, s. 108.

spełnione z chwilą przyjęcia przez sprawcę (obywatela polskiego) obowiązków wojskowych w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej bez zgody właściwego polskiego organu (§ 1) lub obowiązków w wojskowej służbie najemnej zakazanej przez prawo międzynarodowe⁶.

W art. 141 § 1 k.k. mowa jest o przyjęciu obowiązków wojskowych, a nie innych w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej. *Ratio legis* tego przepisu zakłada ściganie sprawców przyjmujących obowiązków ściśle wojskowych. Według SN (wyrok z 10 lipca 1992 r., WRN 75/99, OSNKW 1993, Nr 1-2, poz. 12) określenia obowiązków wojskowych nie wyczerpuje podjęcie w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej odpłatnego zatrudnienia o charakterze wyłącznie usługowym. Gdy chodzi o udzielenie zgody na przyjęcie przez obywatela polskiego obowiązków w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej, to sytuacja w tym zakresie przedstawia się następująco.

Do 1 września 1998 r. obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z 24 marca 1993 r. w sprawie udzielenia zgody na przyjmowanie obowiązków w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej (Dz.U. Nr 25, poz. 111), które było wydane na podstawie art. 237 ust. 4 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP i określało tryb udzielania zgody, jak również organy właściwe w tej sprawie. Stosownie do treści art. 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks Karny (Dz.U. Nr 88, poz. 554) wspomniany wyżej przepis art. 237 stracił moc z chwilą wejścia w życie Kodeksu Karnego z 6 czerwca 1997 r. Tym samym straciło moc wydane na jego podstawie rozporządzenie, a przepisy wprowadzające nie wypełniły powstałej na skutek tego luki prawnej. Nie było możliwe wydanie nowego rozporządzenia regulującego tę problematykę, gdyż nie istniał przepis upoważniający do wydania takiego aktu.

Powyższy problem został uregulowany w ustawie z dnia 29 października 2003 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 210, poz. 2036), na której podstawie do ustawy z 1967 r. dodano dział VIa pt. „Służba w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej” (art. 199a-199f).

Zgodnie z art. 199a obywatel polski może przyjąć służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej za zgodą organu.

⁶ Tamże.

Obywatelowi polskiemu podlegającemu obowiązkowi czynnej służby wojskowej może być udzielona zgoda na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej tylko w przypadku, gdy odbył on zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe albo bez odbycia tej służby został przeniesiony do rezerwy i nie posiada przydziału mobilizacyjnego lub pracowniczego przydziału mobilizacyjnego (art. 199b).

Według art. 199c zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej można udzielić, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki:

- 1) służba ta nie narusza interesów Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) służba nie jest zakazana przez prawo międzynarodowe;
- 3) służba nie wpłynie na zadania wykonywane przez Siły Zbrojne;
- 4) nie zachodzi przeszkoda, o której mowa w art.199b.

Zgodnie z art. 199d

1) Zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej udziela, z zastrzeżeniem ust. 2, minister właściwy do spraw wewnętrznych po zasięgnięciu opinii Ministra Obrony Narodowej;

2) obywatelom polskim będącym żołnierzami w czynnej służbie wojskowej lub byłymi żołnierzami zawodowymi zgody, o której mowa w ust. 1, udziela Minister Obrony Narodowej;

3) udzielenie zgody i odmowa jej udzielenia następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Udzielenie zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej nie rodzi odpowiedzialności organów Rzeczypospolitej Polskiej za następstwa podjęcia tej służby. (art. 199e).

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb udzielenia obywatelom polskim zgody na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej, uwzględniając w szczególności, że w udzielonej zgodzie należy podać nazwę obcego wojska lub obcej organizacji wojskowej, w której może być pełniona służba, oraz okres, na jaki zgoda jest udzielona, a także wymóg powiadomienia polskiego urzędu konsularnego o terminie i miejscu rozpoczęcia służby oraz jej zakończenia (art. 199f).

Rada Ministrów w dniu 20 lipca 2004 r. wydała rozporządzenie w sprawie trybu udzielania obywatelom polskim zgody na służbę w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej (Dz.U. Nr 175, poz. 1813), które weszło w życie z dniem 2 sierpnia 2004 r., czyli został w pełni zrealizowany zapis art. 141 § 1 k.k., dotyczący zgody właściwego organu.

Decyzja o udzieleniu zgody na służbę w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej w szczególności zawiera:

- 1) nazwę obcego wojska lub obcej organizacji wojskowej;
- 2) nazwę państwa, w którym obywatel polski może przyjąć służbę;
- 3) termin, w ciągu którego można podjąć służbę, nie dłuższy niż jeden rok;
- 4) okres, na jaki udziela się zgody;
- 5) pouczenie o obowiązku powiadomienia polskiego urzędu konsularnego o terminie i miejscu rozpoczęcia oraz zakończenia służby w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej;
- 6) informację, że udzielenie zgody na służbę w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej nie rodzi odpowiedzialności organów Rzeczypospolitej Polskiej za następstwa podjęcia tej służby.

Według SN (wyrok z 10 lutego 1994 r., WR 8/94 OSNKW 1994, Nr 5-6, poz. 38) zabronionym przyjęciem obowiązku w obcym wojsku jest podjęcie służby w charakterze kandydata na legionistę w formacji francuskiej Legii Cudzoziemskiej. Jest to formacja stanowiąca regularną część francuskich sił lądowych (La légion étrangère constitue une formation combattante interarmes de l'armée de terre – Décret no 77-790 du 1er juillet relatif aux militaires servant à titre étranger, art. 1).

Według tego dekretu Francuzi mogą służyć w Legii Cudzoziemskiej jedynie jako kadra (oficerowie i podoficerowie).

Obywatel polski, który bez zgody właściwego organu pełni służbę w Legii Cudzoziemskiej, popełnia przestępstwo określone w art. 141 § 1 k.k.

W art. 141 § 2 k.k. przewidziano odpowiedzialność karną za pełnienie wojskowej służby najemnej zakazanej przez prawo międzynarodowe.

Prawo międzynarodowe reguluje kwestię wojskowej służby najemnej w art. 47 Protokołu Dodatkowego z 1977 r. do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Dz.U. z 1992 r. Nr 41, poz. 175 – zał.). Według tego przepisu najemnicy nie mają prawa do statusu kombatananta lub jeńca wojennego⁷.

Przez najemnika rozumie się osobę, która została zwerbowana do walki w konflikcie wojennym, bierze udział w konflikcie zbrojnym głównie w celu uzyskania korzyści i otrzymania od strony konfliktu obietnicy wynagrodzenia materialnego wyraźnie wyższego od normalnie wypłacanego kombatantom, przy czym nie jest obywatelem strony konfliktu zbrojnego ani stałym mieszkańcem terytorium kontrolowanego przez stronę konfliktu i nie należy

⁷ L. G a r d o c k i, *Prawo karne*, Warszawa 2004, s. 217-218.

do sił zbrojnych strony, a także nie została wysłana przez inne państwo w misji urzędowej.

Zdaniem A. Marka⁸ werbowanie płatnych najemników i ich udział w międzynarodowych konfliktach zbrojnych przyczynia się do eskalacji tych konfliktów i wzrostu liczby ich ofiar, jest więc zabronione przez prawo międzynarodowe.

Należy podkreślić, że przepis art. 47 Protokołu Dodatkowego (ratyfikowanego przez Polskę) ma walor normy wyrażającej dążenie do potępienia i w konsekwencji do penalizacji wojskowej służby najemnej, do ścigania karnego zarówno samych najemników, jak i osób współdziałających z nimi⁹. Warto zwrócić uwagę, że w kierunku penalizacji wojskowej służby najemnej zmierza uchwalona 4 grudnia 1989 r. przez Zgromadzenie Ogólne NZ „Międzynarodowa umowa o zwalczaniu rekrutacji, wykorzystywania, finansowania i szkolenia najemników”. Sprawcy przestępstw wymienionych w umowie podlegają bądź osądzeniu przez organy państwowe, w którego władzy aktualnie się znajdują, bądź podlegają ekstradycji do innego zainteresowanego państwa¹⁰.

Penalizacji na podstawie przepisu art. 141 § 2 k.k. podlegają obywatele polscy, cudzoziemcy i bezpaństwowcy. Dla obywatela polskiego, sprawcy przestępstwa z art. 141 § 12 k.k. przepis ten stanowi kwalifikowaną postać przestępstwa z art. 141 § 1 k.k. Należy też wskazać, że do bytu przestępstwa z § 1 konieczne jest podjęcie przez sprawcę obowiązków wojskowych, podczas gdy przestępstwem z § 2 jest podjęcie jakichkolwiek obowiązków w wojskowej służbie najemnej¹¹.

Przepis art. 141 § 3 k.k. dotyczy osób o podwójnym obywatelstwie, które z racji obywatelstwa innego państwa i zamieszkiwania na jego terytorium mają być zobowiązane do pełnienia tam służby wojskowej¹². Regulacja ta ma na celu rozwiązanie konfliktu obowiązków takich osób. Na przykład według art. 12a Konstytucji RFN „mężczyźni po ukończeniu osiemnastego roku życia mogą być zobowiązani do służby w siłach zbrojnych, w Federalnej

⁸ A. M a r e k, *Prawo karne*, Warszawa 2004, s. 417; t e n ż e, *Kodeks Karny. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 377.

⁹ F l e m m i n g, W o j c i e c h o w s k a, dz. cyt., s. 109.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże; S. M a ł e c k i, *Podwójne obywatelstwo a służba w obcym wojsku*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy”, 1993, nr 3-4; M. S z c z e p a n i k, *Dwupaństwowcy w Leopardach*, „Rzeczpospolita” z 24.08.2000 r.

Straży Granicznej albo w formacjach obrony cywilnej”. Dlatego też obywatel polski (w wieku poborowym), który zamieszkując na terenie RFN i posiadając obywatelstwo niemieckie (na podstawie art. 116 Konstytucji RFN) może zostać zobowiązany do odbycia w tym kraju służby wojskowej¹³. Odnosi się przypadki służby obywateli polskich w Bundeswehrze oraz armii USA, jakkolwiek brak w tym zakresie oficjalnych statystyk.

IV. PODMIOT I STRONA PODMIOTOWA

Sprawcą przestępstwa z art. 141 § 1 k.k. może być wyłącznie obywatel polski (przestępstwo indywidualne – *delictum proprium*), natomiast cudzoziemiec lub bezpaństwowiec, choćby stale zamieszkiwali w Polsce, nie mogą być podmiotem tego przestępstwa. Sprawcą przestępstwa z art. 142 § 2 k.k. może być każda osoba, także cudzoziemiec lub bezpaństwowiec.

Przestępstwa określone w art. 141 k.k. mogą być popełnione umyślnie i tylko w zamiarze bezpośrednim.

V. NIEKTÓRE PROBLEMY KARANIA

Przestępstwa określone w art. 141 k.k. są występkami, przy występku z § 1 sąd może skorzystać z dobrodziejstwa art. 58 § 3 k.k. W przypadku obu występków (§ 1 i 2) sąd może orzec pozbawienie praw publicznych (art. 40 § 2 k.k.)¹⁴.

Możliwy jest zbieg przestępstw z art. 141 § 1 i 2 k.k. z innymi przestępstwami z rozdziału XVIII k.k. (np. art. 142, 144 i 145 § 3 k.k.). Nie jest natomiast możliwy kumulatywny zbieg przepisów art. 141 § 1 i 2 k.k., biorąc pod uwagę znamiona „obca organizacja wojskowa” i „wojskowa służba najemna”. Oba te określenia nie są wprawdzie zakresowo całkowicie rozłączne, niemniej powołanie jednego przepisu wyklucza możliwość przyjęcia zbiegu właściwego z drugim¹⁵. Występki z art. 141 k.k. są publicznoskargowe i są ścigane z urzędu.

¹³ P a l u s, P r z y j e m s k i, dz. cyt., s. 51.

¹⁴ F l e m m i n g, W o j c i e c h o w s k a, dz. cyt., s. 110.

¹⁵ Tamże; Z. Ć w i ą k a l s k i, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, red. A. Zoll, Kraków 1999, s. 180.

VI. SŁUŻBA W OBCYM WOJSKU
W USTAWODAWSTWIE NIEKTÓRYCH KRAJÓW UE

Zdaniem M. Mroza¹⁶ spośród wielu państw (Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Holandia, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy) jedynie w Austrii ochotnicza służba w siłach zbrojnych obcego państwa jest niedopuszczalna, ponieważ powoduje utratę obywatelstwa austriackiego.

W Wielkiej Brytanii służba taka jest w zasadzie zakazana i zagrożona sankcjami karnymi, ale odpowiednia ustawa od dawien dawna nie jest egzekwowana. W Niemczech istnieje ustawowy wymóg uzyskania przez zainteresowanego zgody odpowiednich władz, ale działanie bez zgody nie jest obłożone żadną sankcją karną.

W pozostałych państwach służba w regularnych obcych siłach zbrojnych nie jest zakazana, natomiast istnieją pewne ograniczenia. Na przykład we Francji, w Hiszpanii i we Włoszech odpowiednie ustawy przewidują, że rząd może zakazać obywatelowi takiej służby, a naruszający taki zakaz traci obywatelstwo. W Belgii ustawa przewiduje możliwość wydania zarządzenia zakazującego, w określonym zakresie i na określony czas, zaciągania się do określonych obcych sił zbrojnych.

Dość powszechnie zakazuje się służby w siłach zbrojnych będących w konflikcie z danym państwem. Tam, gdzie taki zakaz nie występuje *explicito*, sam czyn karany może być na podstawie innych przepisów.

Ustawa o obowiązku obrony RFN stanowi, że podlegający obowiązkowi obrony mogą podjąć służbę w obcych siłach zbrojnych jedynie za zgodą ministerstwa obrony (Wehrpflichtgesetz, § 8 ust 1). Ustawodawca przyjął, że służba w obcych siłach w dużym stopniu uniemożliwi obywatelowi odbycie służby w Bundeswehrze. Ministerstwo Obrony, na mocy ustawy, delegowało kompetencje udzielania zezwoleń okręgowym urzędem uzupełnień, które zezwoleń udzielają jedynie wyjątkowo Niemcom i posiadaczom podwójnego obywatelstwa, zasadniczo wtedy, kiedy ci stale mieszkają za granicą lub kiedy nie podlegają już zarządzeniom mobilizacyjnym. Ministerstwo Obrony nie posiada jednak skutecznego instrumentu egzekucji nakazu uzyskania przez obywatela zgody na wstąpienie do obcych sił zbrojnych, ponieważ nie została ustanowiona sankcja karna za jego naruszenie. Kodeks karny przewiduje

¹⁶ M. M r ó z, *Kwestia legalności służby w Legii Cudzoziemskiej w ustawodawstwie Polski i krajów UE*, Informacja nr 992, Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, 2003, s. 1-6.

jedynie karanie osób prowadzących werbunek do służby w obcym wojsku (Strafgesetzbuch, § 109 h). Instrumentem takim w pewnym stopniu może być ustawa paszportowa, która stanowi, że odmawia się wydania paszportu osobie, kiedy fakty uzasadniają podejrzenie, że osoba wnioskująca o paszport chce się zaciągnąć bez zezwolenia do obcych sił zbrojnych (Passgesetz, § 7 ust. 1 pkt 6), ale jest to możliwość raczej teoretyczna. Służby, którą obywatel odbył w obcych siłach zbrojnych bez uzyskania odpowiedniego zezwolenia, nie zalicza mu się oczywiście do wykonania obowiązku obronnego w RFN, jak to ma miejsce w przypadku, w którym obywatel służbę taką odbywa w obcych siłach zbrojnych za zgodą władz niemieckich.

W związku z rozwojem sytuacji międzynarodowej, w tym narastania konfliktów zbrojnych i udziału w nich obywateli różnych państw, m.in. w charakterze najemników, warto mieć na uwadze regulację zawartą w art. 141 k.k., która nie zawsze jest znana potencjalnym sprawcom przestępstw w nim stypizowanych. Jest to problem dostrzegany w innych państwach, m.in. w Wielkiej Brytanii, o czym świadczy raport przedstawiony Izbie Gmin przez rząd brytyjski w związku z potrzebami regulacji w tej sferze (*Private Military Companies: Options for Regulation*, The Stationery Office, London 2002). Raport kategoryzuje służby o charakterze wojennym świadczone przez obco-krajowców: najemnicy, ochotnicy, żołnierze obcego zaciągu, spółki przemysłu obronnego, prywatne spółki wojskowe, prywatne spółki ochrony¹⁷.

Według udostępnionych informacji w Legii Cudzoziemskiej służy około tysiąca obywateli RP, z których zdecydowana większość jest sprawcami przestępstw z art. 141 § 1 k.k.¹⁸ Oczywiście ich ściganie pozostaje w zasadzie poza zasięgiem polskich organów ścigania, mając zwłaszcza na względzie zjawisko ciemnej liczby i brak w tym zakresie współdziałania właściwych organów francuskich. Z dotychczasowej praktyki obowiązywania rozporządzenia z 20 lipca 2004 r. wynika, że zgody wydaje się tylko jednostkowo po bardzo wnikliwym sprawdzeniu wszystkich okoliczności.

¹⁷ Tamże, s. 1.

¹⁸ A. S o c h o ń, *Legia w kepi*, „Polityka” nr 47 (2479) z 20 listopada 2004 r., s. 99.

BIBLIOGRAFIA

- Ć w i ą k a l s k i Z., [w:] Kodeks karny. Część szczególna, red. A. Zoll, Kraków 1999.
- F l e m m i n g M., W o j c i e c h o w s k a J., [w:] Kodeks Karny, Część szczególna. Komentarz, tom I, red. A. Wąsek, Warszawa 2004.
- G a r d o c k i L.: Prawo karne, Warszawa 2004.
- M a ł e c k i S.: Podwójne obywatelstwo a służba w obcym wojsku, „Wojskowy Przegląd Prawniczy”, 1993, nr 3-4.
- M a r e k A.: Kodeks Karny. Komentarz, Warszawa 2004.
— Prawo karne, Warszawa 2004.
- M r ó z M.: Kwestia legalności służby w Legii Cudzoziemskiej w ustawodawstwie Polski i krajów UE, Informacja nr 992, Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, 2003, s. 1-6.
- P a l u s J., P r z y j e m s k i S. M.: Przyjęcie przez obywatela polskiego obowiązków wojskowych w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej, „Wojskowy Przegląd Prawniczy”, 2001, nr 1.
- S o c h o ń A.: Legia w kepi, „Polityka” nr 47 (2479) z 20 listopada 2004 r., s. 99.
- S z c z e p a n i k M.: Dwupaństwowcy w Leopardach, „Rzeczpospolita” z 24.08.2000 r.

ON THE PENALISATION OF THE MILITARY SERVICE
IN A FOREIGN ARMY

S u m m a r y

The paper discusses some criminal aspects of the military service in a foreign army, as they are determined in art. 141 of the Polish penal code (k.k.). The legal aspects have been highlighted here, with particular emphasis on the controversial issues, e.g. approval of a respective organ, double citizenship. Basic regulations in some countries of the European Union have been shown here as well.

Translated by Jan Kłos

Słowa kluczowe: zgoda właściwego organu, obce wojsko, obca organizacja wojskowa, najemnicy, wojskowa służba najemna.

Key words: approval of respective organ, foreign army, foreign military organisation, mercenaries.